

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori: 2637 S. Lawndale av.
Office of publication: 2637 So. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XII. Cena lista je \$4.00 Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., torek, 21. januarja (Jan. 21) 1919. Subscription \$4.00 Yearly STEV.—NUMBER 17.
Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

REFORME PRIHAJAJO V GOSPODARSKI SISTEM.

DRŽAVNA LEGISLATURA JE SPREJELA DALEKOSEŽNE USTAVNE DODATKE.

V Severni Dakoti podpirajo mlade, rudnike in klavnice.

Bismarck, N. D. — Počasi prihajajo spremembe in reforme v sedanji v red, kajti napredek se mora povsod bojevati proti starim nazorom in tradicijam, ki so skorzi desetletja vkoreninjene v ljudstvu, tako da se ljudstvo vanje vživlja, in se jih ne da prehiteti. Lahko je ljudem dokazati, da popolnejši stroj producira hitrejši in boljše blago kot stari stroj, ker je stroj že tukaj in se lahko z njim demonstrira. Ne gre pa tako lahko, če se ljudem priporočajo spremembe v načinu produkcije. Ljudje sicer poslušajo, priključajo, pravijo mogoče, da se take spremembe dobre, ko pa pride do volitve, pa glasujejo za postavodajce, ki se krčevito držijo starega načina proizvodnje in so gluhi za vse novotarije v načinu proizvodnje.

Ko se je pred leti ustanovila nepristranska liga kmetarjev in je v svoj program vzela podpiranje železnice, žitnice, minov, rudnikov in klavnice, so kmetarji poslali govornike, jim prijetevali, toda na volišču so glasovali za kandidata, ki so bili proti takim novotarijam. Agitatorji za ligo so bili vtrajni, zavedajo se, da je železna vztrajnost prinesla uspeh. Delali in delali so in njih ideje so se kmalu razširile po obeh Dakotah, Minnesoti in Wisconsinu in kmalu tudi v druge države, v katerih imajo kmetarji smisel za politično organizacijo in so prišli do spoznanja, da morajo izbrati poslanec, ki bo v svoje srede, ki študirajo socialna vprašanja in socialno vedo. Agitacija je imela uspeh. V Severni Dakoti so prodrli kandidati neustrankarske farmerske lige in izvoljeni so bili tudi državni uradniki na programu te lige.

Nestrankarska liga ima večino v obeh zbornicah državne legislature in ta večina je zdaj spolnila, kar je obljubila svojim volilec. Sprejela je sedem dodatkov k ustavi, da bo mogoče podpirati žitnice, mlino za moko, premogovnike in klavnice. Storjen je torej prvi resen korak za podpiranje industrije v Združenih državah in led je prebit.

Nestrankarska liga postopa pri tem vprašanju zelo previdno, kajti moč privatnih interesov je zelo velika. Spremenila je najprej ustavo, da ji bo mogoče sprejeti nadaljne zakone, ki so potrebni za podpiranje industrije in da sodnikom ne bo mogoče izreči, da ti zakoni ne soglašajo z ustavo.

Seveda se najbrž privatni interesi ne bodo podali brez boja, ampak skušali bodo ovirati podpiranje industrije z vsemi sredstvi, ki niso majhna.

Tak je sedaj položaj v Severni Dakoti.

Začetek za podpiranje industrije je storjen, privatni interesi bodo lahko ovirali to podpiranje, toda prepričati ga ne bodo mogli, kajti način proizvodnje, se spreminja po večnem in neizpremenljivem zakonu razvoja vedno v popolnejše in boljše forme.

ZNANI GLASOVI ŽE PRIHAJAJO V JAVNOST.

Bloomington, Ill. — Sadjereji iz srednjega Illinoisa poročajo, da so breskve pozele in da letos zelo slabo obrodijo. Ljudje se čudijo, da so breskve pozele, ko letos se ni smelo imeti mraza. Taki glasovi so imeli mraza. Taki glasovi so imeli mraza, ki je bil ubit. Locomotiva je skočila raz tir.

NESREČA NA ŽELEZNICI.

Chicago, Ill. — Na Indiana Harbor železnici se je zgodila velika nesreča, ko sta skupaj udarili dve lokomotivi. Strojvodja David Kellow, star 24 let, je bil ubit. Locomotiva je skočila raz tir.

JAVKANJU IN STOKANJU CESTNOŽELEZNIŠKIH BARONOV NI VERJETI.

PROFIT BO VSEENO VELIK, ČEPRAV SE NE POVIŠA VOZINA.

Delnice reprezentirajo tudi precej zvođenega kapitala.

Chicago, Ill. — Nekateri ljudje mislijo, da so cestnoželezniški baroni že prišli na beraško palico, ker jokajo in stokajo, da je treba povišati voznino. Seveda sta jok in stok podobna beračevemu joku, ki je sedel pred gerkvijo v raztrgani obleki, po njegovi smrti so pa odkrili, da je imel v hranilnici \$20.000.

Cestnoželezniški baroni so se še daleč od beraške palice, čeprav voznina ostane pri petih centih, kajti po poročilih o cestnoželezniškemu obgatu, ki sedaj krožijo po mestu, bo cestnoželezniška družba napravila vseeno kot profit sedno vsotico osmih milijonov dolarjev. Torej hudega jih še prav nič ne čaka, četudi se nadalje ostane voznina po pet centov.

Če se cestnoželezniški magnatom posreči, da bo voznina povišana na sedem centov, bodo gospodje želi tak profit, kakerega še niso prejeli, odkar teče cestna železnica po žičastih ulicah. Dobitek bo narasel na \$15.000.000, mogoče tudi na več, kajti dobiček je odvisen od tega, koliko ljudi bo rajše hodilo peš, kakor pa plačalo sedem centov za vožnjo.

Po izjavi Leonard Busbyja, ravnatelja cestnoželezniške družbe, se je od leta 1907, razdelila med delničarje dividenda, ki je dosegla vsoto dva in dvajset milijonov dolarjev.

Družba je stekala pod dolgovi, dokler je imel prvo besedo pri nji Yerkes. Plačala je obresti na vse dolge in v osem odstotkov na nekatere delnice, ki so bile izdane v pomoč glavnici.

Največji pesimisti cenijo profit družbe pri petcentni voznini za tekoče leto na \$6.800.000. Ocenitev profita je bila napravljena, ko je bila še vojna in je vse imelo izredno visoke cene.

Cene jeklu in drugim produktom so že nekoliko padle, število pasazirjev se je pomnožilo, a vsega tega cestnoželezniški magnati ne vpoštevajo, ampak trdovratno zahtevajo povišanje voznine kot šilok tuint mesa.

Mestni eksperti so pregledali obratne troške, napravili proračun in pronašli, da bo čisti dobiček znašal 7.9%, čeprav ostane petcentna voznina. Vojna je prenehala in prav lahko se dogodi, da dobiček naraste na 10%. Ali stvar izgleda, da gospodje cestnoželezniški magnati niso zadovoljni tudi s takim profitom.

Ali najlepše na celi stvari je tole, da je E. B. Bliss, ki zastopa cestnoželezniške interese, pričel pod prisego, da \$85.000.000 do \$90.000.000 v koncesijski glavnici sploh ne reprezentira nobene lastnine.

VEDNO MANJ SALUNOV V ST. LOUISU.

St. Louis, Mo. — Letos je v St. Louisu še 1.587 salunov. Lani ob tem času je bilo 1.947 salunov, torej jih je letos 360 manj.

Koncesijo do 1. julija ima le 380 salunov, drugi morajo ponoviti koncesijo od časa do časa, da lahko toliko opojne pijače.

DELAJSKI KONGRES V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Delavski kongres v Chicagu je zaključil, da proglasi dne 4. julija t. l. splošno stavko, če druga sredstva ne zmaga, da postane Thomas Mooney prost človek.

VPRAŠANJE RUSIJE IN LIGE NARODOV NA RAZPRAVI.

Boj proti tajni diplomaciji še ni končan.

Razmerje med Jugoslovani in Italijani postaja napeto.

Pariz, 20. jan. — Danes se vrši druga plenarna seja mirovnega kongresa. Seja je tajna in edino oficijelno poročilo komeem zborovanja pove, kaj bo zaključeno. Navzoč so le delegatje "velike petorice" (Amerike, Anglije, Francije, Italije in Japonske). Na dnevnem redu je vprašanje Rusije in lige narodov. Vsekakor bodo najprej razpravljali o Rusiji in liga narodov sploh ne pride danes na vrsto.

Vprašanje Rusije je v tesni zvezi z vprašanjem revolucionarne delavske gibanja, ki se pretresa vso Evropo in kongres ima pred seboj ogromno delo, ako hoče poseči temu vprašanju do dna.

V ta namen je imenovana komisija, katera bo obdelala delavski program, katerega vsililo kongresu francosko delavstvo s sodelovanjem delavskih organizacij drugih držav. Rusija je danes še brez delegata v Parizu, a s tem se ni rečeno, da ga morda ne dobi med potekom kongresa. Delegatijam je bilo v soboto naročeno, da naj v tej zadevi dobro proučijo položaj v Rusiji na temelju najboljših informacij in predložijo kongresnemu sekretariatu svoje spomenice.

Liga narodov je dobila že precej podpore, kakor je bilo slišati iz govorov ob otvoritvi kongresa začujo soboto. Kongres ima celo goro načrtov za ligo in precej bo dela predno se iz premnogih idej izčrpa konkretni projekt, ki bo odgovarjal Wilsonovi zahtevi. Nekateri prerokujejo, da bo liga narodov gotov fakt v enem mesecu.

Drugo vprašanje, ki pride še te dni v razpravo v kongresu, je odgovornost za vojno. Čuje se, da bo morda že jutri "sodnji dan" za bivšega nemškega kaiserja. Imenovan je bil posebni odbor, ki določi, koliko je Viljem Hohenzollern kriv. Clemenceau je dal vsem delegatom poročilo jurističnih zvedencev, ki sta podala njuno mnenje o Viljemovi krivdi in statusu, kako ga more kongres dobiti v svoje roke in kaznovati. Omenjena zvedenec sta profesorja Larnaud in Prudelle in njuno poročilo ima naslov "Kriminalna odgovornost cesarja Viljema II." Njuno mnenje je, da ima kongres oblast zahtevati Hohenzollerna iz Holandije in ga internirati kjerkoli na zavezniškem ozemlju tedkom obravnave. Viljem pa ni sam, temveč ima kongres dolgo vrsto in med drugih, ki so obtoženi so krivde z Viljemom in raznih zločinov med vojno.

V nedeljo so zborovali razni kongresni odbori, rešujoči mnoge podrobnosti predloženih projektov.

Ameriška "suša" še ni prodrla na mirovni kongres in morda je kateri ameriški delegat vesel tega. V veliki predsobi zborovalne dvorane stoji mize naložene s steklenkami šampansa, konjaka in z raznimi drugimi likerji poleg okusnih prigrizkov. Zraven leže polne škatle smotk in cigaret vsake vrste, še celo ruske cigarete so zraven.

Pariz, 20. jan. — Ameriški in angleški časnikarji poročevalci nadaljujejo, da miravno ločeno, boj proti tajni diplomaciji na mirovnem kongresu. Predsednik Wilson in Lloyd George sta že prejela netrojni prošnji, da mora biti dotična določba spremenjena. Američani zahtevajo, da imajo poročevalci ali izvoljeni zastopniki poročevalcev prost vstop v zborovalno dvorano med vsako sejo. Dalje zahtevajo poročevalci, da se ima odpraviti cenzura za poročila z mirovnega kongresa. Zadnji teden se je zgodilo, da je francoski cenzor pridržal poročila ameriškega poročevalca, ki jo je poslal nekemu časopisu v New York. Wilson je obljubil ameriškim poročevalcem, da bo podpiral njihove važne koncesije in pričakovati je, da stvar pride čimprej na dnevni red zborovanja "velike petorice."

Čudno je obnašanje nekaterih francoskih žurnalstov, ki nasprotujejo javni diplomaciji in zagovarjajo nagobitnik za mirovne delegate in tajne seje vseskozi. Brez dvoma so taki časnikarji v službi francoske vlade, ki se najbolj potegza za tajno zborovanje.

Mirovni kongres se bavi z delavskimi problemi.

Pariz, 20. jan. — Veliko pomankanje delavcev v razbiti in pod dolgovi pokajoči Evropi je menda dalo povod "veliki petorici", da je predložila mirovnemu kongresu program mednarodne delavske zakonodaje. Program je posnetek spomenice, katere je predložila francoski vladi Delavska Zveza v Franciji z zahtevo, da pride pred mirovni kongres. Omenjena spomenica izvira iz zaključkov delavske konference v Leedsu meseca julija 1916 in te zaključke so pozneje odobrile delavske organizacije v Angliji, Skandinavskih državah, Švici, Nizozemski, American Federation of Labor v Združenih državah in organizacije v centralnih državah.

Dotična spomenica se glasi:

"Mirovni kongres naj zagotovi delavskim razredom vseh držav minimalne moralne in materialne delovne pogoje, proste vsake mednarodne kapitalistične konkurence, tikajoče se pravice do dela, pravice organiziranja, svobodnega potovanja za delom, socialnega zavarovanja, pravih zdravstvenih razmer, varnosti dela, svobode za dobavo dela v vsaki državi, kjer je delo na razpolago in enakih pravic z domačimi delavci, vpeljanja zavarovanja proti boleznim, telesnim poškodbam in starostni onemoglosti v vseh državah, prepovedi otroškega dela pred 14. letom, prepovedi nočnega dela za ženske in mladoletne pred 18. letom, sprejema zakonov, ki imajo čuvati zdravje in telesno varnost delavcev v vseh državah in ustanovitve narodne in mednarodne komisije za proučevanje, izboljšanje in tolmačenje zakonov, ki se tičejo delavskih razmer."

VOJNA MED JUGOSLOVANI IN ITALIJANI VISI NA LASU.

Dunaj, čez Svico, 18. jan. — Iz Trsta poročajo, da so napeti odnosi med Jugoslovani in Italijani dosegli tako kritični štadij, da se mirno poravnanje smatra več nemogoče. Sovražnosti lahko izbruhnejo vsak čas.

Položaj je toliko slabši, ker francoske oblasti v Trstu in Pulju ne podpirajo več italijanskih aspiracij na Jadranu. Zavezniški oblasti priščejo vsako italijansko ladjo, ki zapusti Trst in Pulj, z namenom, da prepričajo Italijanom izvažanje premoga in ravnega materiala iz skladišč bivše avstrijske vlade.

VREME.

Danes lepo in gorkejšo vreme. Illinoisu; lahki južni vetrovi. Solnenčni vzhod: 7:13 a. m.; solnenčni zahod: 4:50 p. m.

REKONSTRUKTIVNE REFORME PRED SENATNIM ODSEKOM.

STROKOVNO ORGANIZIRANO DELAVSTVO JE PREDLOŽILO SVOJE ŽELJE.

Charles Russel je podal dobre nauke.

Washington, D. C. — Nemiri v Argentini, Čilu, Peruviji in drugod so vplivali na ameriške državniške, da so prišli do spoznanja, da je treba nekaj ukreniti, da ne pride do takih nemirov tudi v Ameriki. Nekateri državniški sodijo, da je Amerika zadnja dežela, v kateri pride do nemirov, drugi državniški pa menijo, da Zdr. države niso varne pred njimi. Splošna sodba je, da se nemiri ne pojavijo v Združenih državah, dokler delavci dobe, kar jim gre. Dokler je trajala vojna, se je venomer govorilo delavcem, da se sedanja vojna vojskuje v interesu demokracije. Celo mr. Schwab, znani je klarski industrijalec, je parkrat povdaril, da bodo po tej vojni spoštovani le tisti, ki delajo. Taki govori so napravili na delavstvo globok vtis in delavci so storili vse, kar je bilo v njih močeh, da je zmaga demokracija nad avtokracijo. Zdaj delavci pričakujejo, da se zanje tudi nekaj stori. Eksekutiva strokovno organiziranega delavstva je informirala kongres, kaj organizirano delavstvo želi. V tej svoji izjavi pravi, da se delavstvo nemara vrniti nazaj v slabše življenske razmere. Pošlabšanje življenskih razmer bi širilo med delavstvom nezadovoljnost in nepokoje.

Senatni odsek obdržava zaslisanje o rekonstruktivnih reformah po vojni z ozirom na delavstvo in podjetništvo. Na podlagi faktov, ki jih odkrije zaslišanje, izdelajo potrebne postavke za izvedbo socialnih reform.

Charles Edward Russel, znani socialist, ki je podpiral vojno za demokracijo in je temeljito študiral vzroke, iz katerih se je rodil boljševizem v Rusiji in se od tam razvil v druge dežele, pravi sledeče:

"Boljševizem ni možganska boazen, ki je omejen le na Rusijo, ampak je produkt gotovih razmer. Boljševizem je proti temu, kar močje smatrajo za veliko, organizirano in neuzdržljivo krivico.

"Boljševizem gibanje v Evropi in I. W. W. v Združenih državah sta le izbruh, ki prihaja iz ravno istih fundamentalnih občutkov krivice, kakršni so drugje prišli, močje, da so ustvarili delavske organizacije v svojo obrambo, in zo pet, da so razvili velika kooperativna gibanja.

"Boljševizem je najmočnejša faza tega protesta in tudi najbolj nevarna.

"Sitnost boljševizma je ta, da prvič ne dela; on ni delaven vladni sistem, ki odgovarja človeškim potrebam; drugič ne daje pooblastila vladi, izvemši enega razreda v občini, druge pa izključuje.

"Delavstvo je izvojevalo zmage za nas, toda delavstvo še ni želelo nobenega priznanja. Za delavstvo ni prostora v načrtih za mir; v načrtih za rekonstrukcijo, v načrtih za rešitev velikih problemov projektiranih za družbo vsled neprimirajočega razvoja navzgor po tej vojni. To ni pot, po kateri najhodimo, če želimo sodelavce, mir in napredek družbe. Neovrgljivo je, da bo delavstvo, realizirajoče prikratk, da ima prostor v življenju človeštva, nezadovoljno, če se to ignorira."

Tako se je izrazil mr. Russel, kateremu nihče ne more očitati, da ne pozna socialnih razmer. Sedaj je odvisno od kongresa, da se izvedejo potrebne reforme v interesu delavstva.

STAVKA VOZNIKOV ODPOKLICANA.

Chicago, Ill. — Stavka voznikov, ki je imela pričeti v ponedeljek zjutraj, je bila odpovedana, ker je med organiziranih voznikov in podjetniško organizacijo prišlo do sporazuma v zadnjem trenutku.

SENATNI ODSEK PREISKUJE MANIPULACIJE MESARSKÉ PETORICE.

PARLAMENTARNO ZAKULISNIŠTVO MESARJEV JE ODKRITO.

Mesarji so po svojih zastopnikih iskali stike s kongresniki.

Washington, D. C. — Francis J. Heney, bivši pravni zastopnik zveze obrtne komisije, je pričel pred senatnim poljedelskim odsekom, kako je Thomas F. Logan, parlamentarni zakulisnik mesarjev, skozi informacije v notranjem krogu dobil celo znanje, kaj se godi v Beli hiši. Mr. Heney je rekel, da je Logan imel tesne stike z Joseph P. Tumultjem, tajnikom predsednika, in drugimi višjimi vladnimi uradniki.

Logan se je ravnokar vrnil iz Evrope v družbi Edward N. Hurleyja, predsednika plovnega odbora, in bo zaslišan pred odborom še ta teden. Odsek hoče izvedeti, zakaj je Logan odpotoval v Evropo v družbi mr. Hurleyja.

Mr. Heney je obširno razložil delovanje mesarskih parlamentarnih zakulisnikov. Pričal je, da je Logan prejel notranje informacije v Beli hiši.

"Rajše mislim", je dejal mr. Heney, "da je imel zelo prijateljske stike z mr. Tumultjem. Vtis imam, da niso vedeli mr. Tumulty in drugi višji vladni uradniki, od katerih je mr. Logan prejel zaupne informacije, da jih dobiva za mesarje."

Mr. Heney je dodal, da zna Logan izvršno zabavati druge ljudi in da je na ta način prejel vedno informacije, ki jih je pošiljal mesarjem.

Bivši pravni zastopnik zvezne komisije je prečital več listov, ki pokazujejo, kakšno razmerje je imel John E. Eversman, agent za publicistiko republikanskega kongresnega komiteja, z mesarji. Neko pismo, pisano Eversmanu, pripoveduje, da mu je bilo naročeno, naj priredi pojedino za Thomas E. Wilsona, na kateri se sestane s senatorji in vplivnimi časniki.

Mr. Heney je razložil načrte, ki so jih kovali mesarji, da v Washingtonu odpro skupen urad, ki bi imel nalogo, da zasleduje delo kongresnikov napram mesarjem. Heney je dodal, da je Eversman plačal V. D. Skipworthu, podpredsedniku mesarske tvrdke Wilson & Co., da je aranžiral stvar z nekim zastopnikom največje časnikaške družbe, ki ima privilegij, da prejema informacije iz prvih virov glede projektiranih zakonov predlog.

Živilska uprava je prišla zopet pod ogenj. Senator France iz Marylanda je kritiziral poslovanje živilske uprave z mesarji. Senator France je hotel izvedeti, če je razlika, ako se mr. Hoover snide z mesarji za zaprtimi vrati, ali če govorijo s kongresniki pri obedu.

"Mislim, da je dolžnost vsakega javnega uradnika, da se izogne dejanjem, ki vzbujajo sum", je rekel mr. Heney.

"Mislim, da se ne spodobi za mr. Hooverja srečati mesarje za zaprtimi vrati," je vrnil senator France.

Everett Brown, predsednik živilske borze v Chicagu, je nastopil proti državni kontroli nad živilskimi stajami.

STOLETNI STARČEK JE IZVRŠIL SAMOMOR.

Philadelphia, Pa. — Frederick Layton, star sto let, se je obesil na svojem domu. Vrvico je napravil iz ruhe.

MORILEC JE PRIZNAL ZLOČIN.

Yonkers, N. Y. — Policija v New Yorku se vedno išče morilec, ki je umoril 17-letno Mary Ridell, stenografistko iz Queensa, a tukajšnja policija je prišla 30-letnega Patricka O'Donnella, ki je priznal, da je izvršil umor. Izpoved je napravil na sodišču. Morilec kroče newyorškimi oblastim.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Januar 31-19) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

DELA VSTVO NE MARA DOBROTVORNOSTI.

Kmalu po proglašenju vojne stanja med Združenimi državami in Nemčijo so gotovi ljudje priredili velik dobrotvorni bazar v New Yorku. Za bazar je bila prirejena velika reklama, oblasti se niso brigale toliko za stvar, kakor če bi bila prirejena kakšna politična akcija. Bazar je bil prirejen za takozvane boljše kroge in oblasti so izključile vsak sum, da bi bila mogoča kakšna sleparija, če so na bazar vabljeni ljudje iz najimovitejših krogov. Vse je teklo gladko in bazar je bil s finančnega stališča velik uspeh. Imoviti sloji so se udeležili bazarja in pustili denar. Kasneje je prišlo na dan, da so si nekatere osebe, ki le radi tega prirejajo dobrotvorne plese in druge enake prireditve, ker sodijo, da "dobrotvornost" prične najprvo pri njih samih, prisvojile okoli osemdeset tisoč dolarjev, ki so bili namenjeni v dobrotvorne namene, tako da ni skoraj nič ostalo za dobrotvorstvo. Hitra akcija je prisilila te "dobrotvornike" da so vrnili nekaj od svojega plena.

Afera je takrat povzročila splošno ogorčenje v ameriški javnosti. Ljudje so se jezili in hudovali nad navihanci, ki so ljudsko dobroščnost izrabili za svoj žep. Pri tem hudovanju in jezi je tudi ostalo, drugega nauka menda afera ni prinesla ameriškega ljudstvu, ampak zdi se, da so se mnogo več naučili iz nje tisti ljudje, ki radi objokavajo bedo in gorje drugih, trkajo na dobra človeška srca, ker jim tako objokovanje in trkanje nosita lepe dohodke.

Preiskava, ki je bila uvedena po tej aferi, potrdi to v polni meri. Preiskane so bile manipulacije 534 takih dobrotvornih organizacij. In rezultat preiskave?

Preiskava je dognala, da se je korupcija naselila v skoraj 400 takih organizacijah. Nekatere organizacije so bile korumpirane skozinsko, druge so bile nepošteno, tretje so imele slabo gospodarstvo, četrte so imele prav zaničerno in slabo metodo za pobiranje prispevkov, razdelitev darov in slabo knjigovodstvo.

Kadar se odkrije taka jama korupcije in gnilebe, je treba, da oblasti nastopijo z vso strogostjo in da nekaj store, da pridejo take organizacije pod najstrožjo oblastveno kontrolo.

Ameriško ljudstvo je radodarno, če je treba pomagati ob času velikih katastrof, ali tam kjer sta beda in trpljenje velika. Ali če prihajajo odkritja na dan, da je toliko dobrotvornih družb koruptnih, tedaj prične izginjati zaupnost v ljudstvu napram dobrotvornim družbam in ljudstvo vidi v njih le nekakšne naprave, s katerimi posamezni navihani ljudje množijo svoje dohodke na račun bednih in siromašnih.

Občinstvo ne more samo nič podvzeti proti sleparskim dobrotvornikom, če se ne ganejo oblasti, ki imajo moč, da lahko nadzorujejo dobrotvorne družbe. Ljudstvo lahko zabavlja in se huduje na sleparje, ali hudovanje in zabavljanje ni odvrnilo še nobega sleparja od sleparije. Saj še jetniške kazni ne poboljšajo sleparjev, kajti vsak slepar računi s tem, da njegova sleparija ne bo odkrita in da ne bo prijet. Sploh je pa že malo pozno loviti sleparja po izvršeni slepariji, kajti največkrat se dogodi, da mu je nemogoče iztrgati plen, ker ga je skril ali pa že pognal s potratnim življenjem ali pa na drug način.

Sleparijo in korupcijo v dobrotvornih družbah je treba preprečiti. In če bodo take družbe postavljene pod najstrožje oblastveno nadzorstvo, bodo take velike sleparije, kot se je dogodila v New Yorku, izključene.

Dobrotvorne družbe, ki so pošteno, bi morale v svojem interesu zahtevati oblastveno nadzorovanje za vse dobrotvorne družbe, kajti če je enkrat izgubljeno zaupanje pri ljudstvu, je izgubljeno vse.

V interesu države pa je, da se dobrotvornost odpravi kolikor največ mogoče in se nadomesti z državnimi napravami, ki izključujejo dobrotvornost. Sedaj, po vojni prihaja čas za rekonstrukcijo. Če delavec prejema pošteno mezd, da lahko sam preživi sebe in svojo družino tako, kot se spodobi za ljudi, da žive; če je zavarovan pri državi tako visoko za slučaj bolezni, kot je njegova mezda; in če je zavarovan proti brezposelnosti, nezgodam in starosti, tedaj so se dobrotvorne družbe preživele in nimajo za človeško družbo pomena.

Dobrotvorne družbe lahko ekzistirajo, dokler je delavec slabo plačan za svoje delo, in če država ni ustano-

vila naprav, da je delavec ob času bolezni, nezgode, brezposelnosti in starosti tako preskrbljen, da ni odvisen od milosti drugih ljudi.

Delavstvo noče dobrotvornosti, ampak zahteva, kar mu gre po pravici. Vsi državniki brez izjeme priznajo, da je delavstvo doprineslo največje žrtve v vojni demokracije proti avtokraciji brez mrmraja. Storiло je vse, kar je bilo v njegovih močeh, da triumfira demokracija nad avtokracijo. In zdaj, ko je vtihiil žvenket orožja in se bliža čas rekonstruktivnega dela, upa delavstvo, da se uvedejo zanj reforme, ki jih je organizirano delavstvo pred vojno in v teku vojne izreklo na svojih zborovanjih in o katerih so napredni državniki izjavili, da so pravične.

Z.

DOPISI.

O SLOGI IN ZDRUŽENJU.

Cleveland, O. — Dne 8. jan. je priobčila "Clevelandská Amerika" članek "Za združenje Slovencev v Ameriki", dne 13. jan. pa obširen spis, poln zabavljic od rev. Škurja pod naslovom "Složenost in disciplina." Disciplino bi radi in složenosti ameriških Slovencev si žele. Ampak pri tem pa si domisljajo, da bi se morali vsi pokoriti njihovim ukrepom, pa če so še tako nesmiselni, še tako otročji. Ljudje, ki nimajo politične zrelosti, ne morejo voditi političnega gibanja. Ljudje, ki ne razumejo pojma ljudske discipline, ne morejo govoriti o nji, kajti to, kar oni imenujejo narodno disciplino, je čisto navadno diktatorstvo, kateremu se ameriški Slovenci ne bodo nikdar uklonili, pa če še tako besne razni "Hiderji" nasprotne organizacije. Škur se jezi in vprašuje, kje je tisto skupno delo, za katerega se je zavzela clevelandská podružnica SRZ. Dne 3. decembra se je namreč vršil sestanek zaupnikov o kraje organizacije SRZ. In gl. odbora ter drugih pooblaščenec SRZ., ki je imel namen sklepati o potih in vedstvih za skupno delo. Dogovorili so se, da SRZ. izvoli petnajst zastopnikov in SNZ. ravno toliko. Na sestanek je prišlo trinajst zastopnikov SRZ. in osemnajst od SNZ. In ne, kakor je bilo določeno potom dogovora, samo iz Clevelanda, nego tudi iz Collinwooda in od vseh drugih organizacij SNZ., kar jih obstoji v tem okrožju, četudi samo po imenu. Sestanek se je, kakor omenjeno, vršil dne 3. decembra. Sprejete so bile tri glavne točke, toda zastopniki SRZ. so jih sprejeli z rezervacijo, da bodo od njihove strani odobrene šele takrat, kadar jih sprejme članstvo o krožne organizacije SRZ. in eksekutiva v Chicagu. Sprejete točke so bile sledeče:

1. Časopisje se zaveže, da ne bo napadalo nasprotnih si strank niti posameznih oseb.
2. SRZ. in SNZ. uvideta potrebo skupnega delovanja glede italijanske nevarnosti, ali pa tudi kake druge sile, če bi zahtevala anektirati jugoslovanske pokrajine brez samoodločevanja prizadetega ljudstva.
3. Vršila se bo akcija za pobiranje prispevkov bednim v domovini pod protekcijo ameriškega Rdečega križa.

Tretjo točko so gospodje okoli SNZ. samolastno spremenili tako, da so izpustili ameriški Rdeči križ, pripisali pa "jugoslovanski dobrodelni sklad." Povedali so, da je stvar že vsa urejena radi te stvari v New Yorku. Dalj so tudi druga pojasnila, kakor je že navajal pri teh gospodih, med drugim tudi ta, da bodo živili in druge potrebščine poslali v Srbijo in tam se bo organizirala distribucija. Ker imamo mi že nekoliko izkušenj, kako se vrše take distribucije, bomo delovali nato, da se razdelovanje potrebnih organizira popolnoma nepristransko pod vodstvom komisije, v kateri bodo zastopani vsi jugoslovanski in drugi prizadeti krogi. Ker smo oprezni, ker se nočemo podvreči diktaturi, piše "C. A.", da "v tem nastopu odseva značaj nasprotne (SRZ.) stranke." "Jaz mislim, da niso prav nič opravičeni pisati o značajih "nasprotne stranke", kajti če je kje na svetu značaj, tedaj je prav gotovo pri Slovenskem republikanskem združenju. Saj nismo še pozabili neznačajnosti naših nasprotnikov, ki se niso posluževali poštenega boja, nego sredstev, ki so vse drugo, samo poštena ne. Mi že nismo pozabili na slučaj v taborišču Perryju, niti na demuriranje, ki so jih dnevno pri-

našli proti pristankem SRZ. Trudili so se na vse mogoče načine spraviti E. Kristana v nepriliko z oblastmi, ko se je nahajal na govorniški turi v Clevelandu. Koliko takih slučajev bi še lahko naštel, toda, ker jih še nismo pozabili, ni treba nanje spominjati. In danes? Kaj so dosegli s svojimi nastopanjem? Mar so si s tem utrdili značaj? Ali so uničili S. R. Z.? Mar so zmanjšali ugled naše organizacije? Nič takega niso dosegli. Ugled SRZ. pri ameriških uradnih krogih je zadnje čase zelo narastel, ker morajo bivši nasprotniki sami priznavati, da smo bili mi tisti, ki smo stali na pravem stališču. Naš program je še ravnó tak, kakor je bil, naša taktika je še vedno poštena in prava, in taka bo tudi ostala. Značaj, gospodje kritičarji, je ena dobra lastnost SRZ. Mi nismo zasledovali osebnih koristi, ampak smo se borili za principe pravičnosti in demokracije proti avtokraciji in demagogiji. Ta boj bomo vodili naprej. Osebnosti, natolcevanja in infamne napade prepustimo radevolje nasprotnikom.

Z logiko so vedno skregani. Včeraj so omalovaževali republiko in poveljevali monarhijo. Danes so največji republikanci. Večinski socialisti v Nemčiji so bili izdajalci demokracije, ker so se prodali v službo kajzerju. Danes pa jih slave, napadajo takozvane spartakovece s pokojnim Liebknechtom na čelu, katere so med vojno slavili. Ruske boljševike so obsodili, da so bili podkupljeni od kajzerjeve vlade. Danes pa očitajo radikalnim krogom v Nemčiji, da so podkupljeni od Lenina in Trockija. Takih primerov bi lahko naštel še veliko več, toda to so dovolj za merilo njihove logike in značaja. Potem pa si nekateri še upajo trditi, da so taki listi, kot je C. A., za izobrazbo ljudstva. Seveda so, ampak za kakšno? Mesto, da bi se borili za demokracijo, mesto, da bi pomagali delu, ki ga vrši SRZ. in se borili za program SRZ., kateri je edini primeren za pravično trajno rešitev jugoslovanskega vprašanja, pa prihajajo na dan z zabavljanji. Nič se ne nauče od tega, da s svojo taktiko škodijo le sebi in s tem seveda ne koristijo naši pravični stvari, kajti demagogija je vedno škodljiva.

Ameriški Slovenci so v ogromni večini delavsko ljudstvo. Raditega ne more med njimi uspeti časopisje s prostitutno taktiko. Naše ljudstvo je okoli časopisja, ki stoji neomajeno v boju za ljudske interese.

Rev. Škur je obdolžil v svojem članku eksekutivo SRZ. za neuspeh dogovora za skupno delo obeh frakcij v Clevelandu. Ker je prišel od tega zaključka, je treba to eksekutivo kar najenergičnejše obsoditi in to je tudi storil. Nič drugega ni vredna po njegovih mislih, kakor da članstvo S. R. Z. pomeče te olimpijske bogove (člane eksekutive SRZ.), na njih mesta pa naj postavi prave narodne moči, ki bodo tudi delali za narod. Kako smešen je gospod Škur, v svoji omejenosti hvali članstvo SRZ., pa mu potem svetuje, naj očisti svoj biev. Mar misli, da se bo s tem prikupil članstvu Slovenskega republikanskega združenja? Taka taktika je morda dobra med ljudmi, ki ne znajo misliti, ampak pri nas ne bodo dosegli uspeha. Eksekutiva SRZ. ni prav nič kriva, če se stvari niso vršile tako, kot so govorili krogi v Clevelandu želeli. Mi pojмимо pomen discipline v organizaciji, zato ne moremo iti preko dela naše centralizirane organizacije. Ravnamo se po direktivah eksekutive, ki ima boljši upogled v situacijo in ve, kaj je v danih razmerah in situaciji najbolje. Mi nismo proti skupnemu delu, pač pa smo propagatorji skupne akcije v toč-

kah, ki soglašajo z našimi principi. Te pa nikakor ne smemo puščati v ozadiju na ljubo kakim ljudem, ki ne vedo in ne razumejo, kak boj je za nas v sedanjih časih najvažnejši. Če imajo resno voljo za skupno delo, tedaj je za to dovolj polja. Proti mogočnemu sovražniku, ki ogroža bodočnost vseh Jugoslovancov, posebno še Slovencev, je treba temeljitega boja. Samo s krhom ne bomo ustanovili Jugoslavije. Jugoslaviji je treba ustvariti pogoje, da si bo sama z lastnimi sredstvi preskrbela dovolj kruha za svoje prebivalstvo. Ako ne dosežemo tega, bo Jugoslavija gospodarsko tako oslabiljena država, da ne bo v stanju preživljati svojega ljudstva, niti mu dati zadostne izobrazbe. Mi gledamo v bodočnost, mi urejamo svoje delo tako, kot nam narekuje položaj in razmere. Zato je seveda treba študirati nekoliko več, kakor pa so se učili takega znanja tisti gospodje, ki mislijo, da so edini opravičeni "voditelji" ljudstva.

Nezaupnica, izrečena od gospodov a la Škur, eksekutivi SRZ. nam ne bo odvzela zaupanja vanjo. Izvoljena je bila na II. kongresu Slov. rep. združenja, na katerem so bili navzoči zastopniki vseh krajev Združenih držav. Ta eksekutiva ima polno moč pogajati se z drugimi organizacijami in če hoče SNZ. imeti kaj skupnega z našo organizacijo, naj se pogaja z eksekutivo SRZ., ne pa samo z lokalno organizacijo v Clevelandu.

Članstvo SRZ. bo vršilo svojo dolžnost. Ostalo bo v boju toliko časa, dokler bo potrebno, dokler ne dosežemo svojih ciljev. Mi smo prepričani, da je SRZ. na pravem potu. Vemo, da naše naloge še niso izvršene. Zato bomo ostali na delu. Kdor je z nami, se nam bo pridružil. Kdor ni, nam ne bo škodoval, kajti če nam niso mogli škodovati preje, nam bodo sedaj še manj.

Louis Pečenko.

Chicago, Ill. — Farani cerkve sv. Štefana se še vedno niso pomirili. Konfuzija postaja vedno večja, kajti vsi poskusi dobiti prejšnjega župnika Sojarja nazaj, so se izjalovili. Nabirali so se podpisni na petičjo čikaškemu nadškofu, v kateri so mu pojasnili intrige nekaterih cerkvenjakov proti Sojarju in pri škofiškem uradu sta bile dve deputacije v prilog Sojarja, toda dali so jim odgovor, da Sojarja ne dobe nazaj, pa tudi če je treba zapreti cerkev. Škofijski urad je baje eni teh deputacij podal izjavo, da je jim vseeno, če ne marajo drugega župnika, jim bodo pa zaprli cerkev. Nekateri farani so se čudili, kako bi bilo to sploh mogoče, saj so cerkev vendar zgradili in plačali Slovenci, ravno tako tudi pred par leti postavljeno župnišče. Končno so morali izprevideti, da je škofija in ne slovenska fara gospodar cerkve.

Nobena tajnost ni več, da ima pri vsej stvari prste vmes newyorkski pater Zakrajšek, ki vidi v Chicagu boljše polje za izvrševanje "svetega" poklica, kakor pa v New Yorku. Zelja se mu je sedaj izpolnila, kajti pred nekaj dnevi je dospel v to mesto z svojim štabom, oziroma "kloštom". Z njim sta prišla še dva druga slovenska frančiškana. Število slovenskih pečlarjev v Chicagu je torej pomnoženo za tri, kajti Sojarjeva kuharica je morala s prihodom te trojice zapustiti župnišče. Povedali so ji, da si bodo ti gospodje sami kuhali in opravljali gospodinskih dela. Sojarjevi pristaši se še niso podali, pač pa nasprotujejo zaroti, kakor jo imenujejo, z nagajivostjo. Uspehi ne bodo, ker jih bo Zakrajšek končno potolažil, nekateri pa bodo omagali v boju, oziroma se ga bodo naveličali. Sedaj odstopajo od društva sv. Štefana, KSKJ., pri katerem imajo glavno besedo tisti nadpobožnjaki, ki so izkopali grob Sojarju in mu odvzeli faro. Notranji boj je sedaj zanesen v vsa katoliška slovenska društva v Chicagu. Obrekovanje ni sedaj ne konec ne kraja, vsakovrstne grehe si očitajo drug drugemu.

Razširjena je tudi govorica, da delujejo krogi okoli patra Zakrajška na to, da se odvzame služba uredniku "Glasila KSKJ.", na njegovo mesto pa bi radi človeka, ki bi bil pod popolno Zakrajškovo oblastjo. Pravijo, da je kandidat za to uredniško mesto neki Žužek, ki je bil svojčasno v Chicagu. Drugi pa govo-

re, da bi uredništvo rad dobil Zakrajšek sam, ker se mu menda zdi sedanjí urednik premalo energičen. Če se jim bo posrečilo odstaviti Zupana, je precej težko vprašanje, ker je bil izvoljen za urednika na zadnji konvenciji K. S. K. J. Če se kaj takega zgodi, bo to zaslugi intrigantov in skrajno pobožnjaskih krogih.

Rev. Zakrajšek že sedaj upravlja dva lističa, famozno "nabožno glasilo", katerega je krstil z "Ave Marijo", ter listič "Sloga", ki je preje izhajal v Clevelandu, nekaj števk pa je izšlo v New Yorku. Iz vse stvari se bo izčimila še zanimiva afera, ker je med slovenskimi duhovniki precej ljubosumnosti proti Zakrajšku in ker poznajo njegov značaj. Maršikateri slovenski duhovnik je želel sitnosti radi njega; če se ga sedaj pusti zlesti na previsoko stopnjo, bo postal diktator v slovenskih katoliških krogih. To pa bodo zmernejši elementi skušali preprečiti. Pri vsem tem pa je vmes tudi precej osebnosti in sovraštva, ki ga nikdar ne manjka med verniki.

K. P.

Ringo, Kans. — Influenca je tu napravila mnogo neprimlik. Društva niso mogla zborovati, precej ljudi je umrlo, stanovanja so se spreminjala v družinske bolnišnice in vse to je odtrgalo ljudi od vseh zunanjih predmetov. V takih okoliščinah se za SRZ. seveda ni moglo mnogo storiti, kajti organizacijsko življenje je bilo onemogočeno. Sedaj so se zopet povrnila normalna zdravstvena razmera in treba se bo prijeti dela, da se popravi, kar smo zamudili. Dne 26. januarja ob 2. popoldne se bo vršila seja organizacije SRZ. v Škubičevi dvorani. Dolžnost tukajšnjih Slovencev je, da se je udeležijo vsi brez izjeme, kajti jugoslovansko vprašanje se tiče vsakega našega naroda in vsi mu moramo pomagati v njegovem boju za svobodo. Dovolj dolgo je bil zatiran naš narod pod bivšo Avstro-Ogrsko in sedaj je čas, da se otrese tudi vseh drugih, ki želijo razširiti svojo hegemonijo nad jugoslovanskimi pokrajinami. Storit moramo vse, kar je v naših močeh, da se ubranimo pred imperialisti jugoslovanski teritoriji, ki so vitalnega pomena za bodočnost Jugoslavije. Napraviti moramo velikanski pritisk na mirovno konferenco in na javno mnenje, kjerkoli ga nam je mogoče doseči. Vse to seveda zahteva dela in stroškov, kajti propaganda se ne more voditi brez sredstev. Naša naloga je seznaniti vse ljudi, ki nam bi utegnili v kakem oziru koristiti, z jugoslovanskim vprašanjem in mednarodni važnosti tega problema. V ta namen se moramo posluževati vseh sredstev, ki so umestna in v soglasju z zakoni te države. Natančneje bomo govorili o tem na seji SRZ. dne 26. januarja. Razmotrivali bomo, kako najuspešnejše pomagati tej organizaciji in kaka sredstva sme pričakovati od nas. Treba se nam bo izjaviti, kje stojimo, kaj je stališče posameznikov. Kar vam priporočam je še, da agitirate za udeležbo prej imenovane seje.

Blaž Mezori.

Brackenridge, Pa. — Podjetja poslujejo noč in dan, plača je najmanjša 44c na uro, ne svetujem pa nikomur hoditi sem za delom, ker se govori, da bodo tukajšnja podjetja odslovila nekaj delavcev. Slovencev je tu precej, spadajo v pečlarski klub. Tudi Hrvati so tu precej številno zastopani. Slovenske družine so tu tri, toda influenza je dvema vzela matere, oziroma soproge. Prva je Antonija Smerderlj, doma nekje od St. Petra. Druga je Margareta Bavez, podomače Ravšlenova, doma od Starega Trga pri Ložu. Prva je zapustila štiri otroke, druga pa pet. Druhi žrtvi ni zahtevala med Slovence.

Med pečlarskimi krogi so na dnevnem redu pogovori, kako bodo vlekli ploh. Fantje, bodite pametni, pa pustite ploh pri miru, saj nimate ne ene jugoslovanske rože.

O napredku društva ne morem pisati, ker ga nimamo. To seveda ni ravno navdušujoče priznanje, že zato ne, ker nas je dovolj za vzdrževanje društva. Rojaki, ali se vam ne zdi umestno, da bi se podali na delo in si tudi mi ustanovili društveno trdnjavo?

Anton Bovez.

Trgovce z vsakovrstno zlatino
se priporoča vsem slovenskim re-
jakom dobra in točna postrežba.
Pišite v vašem jeziku. Naslov je:

M. POGORELC,
7 W. Madison St.,
Room 605
CHICAGO, ILL.

Z ognjem in mečem.

ZGODOVINSKI ROMAN.

Poljski spisatelj Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

Po tako dogovorjenem načrtu odrineta takoj eden k Čerkasu, drugi višje k Zlatonoši. Na večer tiste dni dospe stari esaul v Demjanovko.

Vas je bila prazna. Ostale so le ženske, ker vsi moški so odrinili za Dnjeper k Hmelnickemu. Videč oboroženo tolpo in ne znajoč, kdo so, so se ženske poskrile po skednjih in podstrešjih. Anton je moral dolgo iskati, predno je našel starko, ki se ni bala več nikogar, niti Tatarjev.

"Kje so možje, mati?" vpraša jo Anton.

"Kaj jaz vem!" odvrne starka kazajoč svoje žolte zobe.

"Mi smo Kozaki, mati, ne bojte se; mi nismo Lahji."

"Lahji? Da bi jih strelali?"

"Vi ste nam naklonjeni — kaj ne?"

"Vam?" Starka se nekoliko zamislila.

"Kaj vam vendar pride na um?"

"Anton ni vedel, kaj ima početi. Kar naglo zaškriljejo vrata neke kočice in mlada, zala ženska stopi na dvorišče.

"Ej, molojci!" reče, "slišala sem, da niste Poljaki."

"Tako je."

"Ali vas je poslal Hmelnicki?"

"Da."

"Niso vas poslali Poljaki?"

"Ne."

"Čemu ste povpraševali po moških?"

"Vprašali smo, ali so že odšli."

"Šli so, šli."

"Hvala Bogu! Pa povej vendar, molodica, ali ni bežal tukaj mimo eden plemič, prokleti Lah, s hčerko?"

"Plemič? Poljak? Nisem ga videla."

"Ali nikogar ni bilo tukaj?"

"Bil je berač, ki je nagovoril kmete, da so šli v Zlatonošo k Hmelnickemu. Rekli so, da pride sam knez Jeremija."

"Kam?"

"Sem. In potem baje odrine dalje v Zlatonošo, tako je rekel berač."

"Berač je torej našuntal kmete k vstaji?"

"Da, berač."

"Ali je bil sam?"

"Ne. Gluhonem fant je bil pri njem."

"Kake postave pa je bil?"

"Kake? Bil je prišten, star; brenkal je na teorbano, hudoval se na gospodo. Jaz ga nisem videla."

"On je kmete našuntal k vstaji?" vpraša še enkrat Anton.

"On?"

"Hm! Ostani z Bogom, molodica!"

"Bog vas spremlja, Kozaki!"

Anton se globoko zamislil. Ko bi pa ta berač vtegnil biti preoblečen Zagloba; pa čemu je prigrvarjal kmetom, naj odrinejo k Hmelnickemu? Si- cer pa, kje bi bil dobil obleko? Kam je dejal konja? Vsaj je na konju zbežal. Vrh vsega, čemu bi bil kmete šuntal k vstaji ter jih svaril pred prihodom knezove vojske? Kot plemič bi jih ne bil svaril, marveč skušal sam, da dospe pod njeno močno varstvo. Če gre knez v Zlatonošo, kar pač ni nič dvomljivega, se bo za Vasilovko gotovo okrutno maščeval. Pri spominu na to se je Anton kar zgrozil. Nov kol, stoječ pri vratih, zdel se mu je kakor jaje jajcu podobno kol, na katerem končujo svoje življenje vstaši.

"Ne; bil je le navaden berač in nič več. Nikakor ne kaže hiteti v Zlatonošo; bolje bi bilo iti na drugo stran." Toda, kaj naj učini zdaj? Mar naj čaka, da knez res pride? Če pa gre v Prohorovko in se prepelje preko Dnjepra, pride hetmanom v roke."

Staremu stepnemu volku je postalo nekako tesno na široki stepl. Čutil je, da je kot volk na- letel v gospodu Zaglobi na zvito lisico.

Naglo se udari ob čelo.

"Da, čemu je berač odpravil kmete v Zlatonošo, za katero stoji Prohorovka in za njo, za Dnjepr, hetmani in ves kraljevski tabor?"

Anton sklene, naj se zgodi kar hoče, vsekako jeziti v Prohorovko.

"Če zvem, dospevši k obrežju, da stoji na drugi strani hetmanska vojska, se ne prepeljem; pojdem doli za reko proti Čerkasu, kjer se združim z Bohunom. Nemara zvem na poti kako novice o Hmelnickem." Po izpovedi Plešnjanskega je bilo Antonu znano, da je Hmelnicki vzel Čehrin, ter po- dal Krivonosu na hetmana, in da celo sam Tuhaj- lej namerava takoj odriniti za njim. Torej je An- ton, kot izkušen vojak in lego mesta dobro pozna- joč, bil prepričan, da je morala bitka že biti. V takem slučaju je pač važno, da človek ve, kako se ima vesti. Če je Hmelnicki premagan, so se het- manske vojske razile kot povodenj po vsem Za- dnjepru; v tem slučaju ne kaže iskati Zaglobe. Če je pa zmagal Hmelnicki... Tega Anton sam ni dosti verjel. Lože je pobiti hetmanovega sina, ne- go hetmana, lože predno stražo, nego vso vojsko.

"Ej!" misli si stari Kozak, "naš ataman bi pametneje učinil, ko bi mislil najpoprej na var- nost svoje lastne kože, ne pa na deklini. Pod Čehrinom bi bilo mogoče prepeljati se čez reko; od- tam, dokler je še čas, bi se dalo zbežati na Sič. Tu- kaj med knezom Jeremijem in hetmani mi bo pač težavno najti zavetja."

Tako premišljujoč dirja urno s svojimi vo- jaki ob reki Suli, katero je moral prečeti za Demja- novko prebrsteti, če je hotel priti v Prohorovko. Gospe v Mohilno, ki stoji poleg reke. Tu mu je bila sreča mila; Mohilna in Demjanovka sta bili si- cer prazni, ostal pa je brod, na katerem so se pre- važali kmete, ki so bežali k Dnjepru. Prebivalci na Dnjepru, ki je bil pod knezovo oblastjo, se niso upali puntati očitno; zato se kmete iz vseh strani naselili in pristav tlopoma selijo, da se zdru-

žijo s Hmelnickim ter stopijo pod njegove prapore. Novica o zmagi Zaporožcev pri Žolnih Vodah je preletela kakor blisk ves Zdnjeper. Divje ljud- stvo ni moglo ostati mirno, da si niso imeli tlake. Knez — kakor smo že omenili — je bil strog proti vstajnikom, mirnim naseljencem pa je bil pravi oče. Komisarji so se ga tudi bali; zato niso delali krivice podložnikom. Toda narod, šele pred krat- kim preobražen iz roparjev v kmete, ni se mogel sprijazniti z vlado, pravico in redom; zato je dir- jal tje, kjer je zabliskala iskrica poprejanje svobo- de. Iz mnogih vasi so zbežale k Hmelnickemu celo ženske. Iz Čabanovke in Visokega je odšlo vse, kar je bilo živega. Požgali so za seboj kočice, da bi se ne imeli kam vrniti. Kjer pa je ostalo še kaj ljudi, so se oboroževali na vse kriplice.

Anton je takoj izprašal brodnike, če so zve- deli iz Zdnjepra kake novice. Novic je bilo do- volj, pa zamotane, zmešane in nejasne. Pripo- vedovali so, da se Hmelnicki bje s hetmani. Eni so trdili, da je pobit, drugi, da je zmagal. Nek kmet, pribežavši v Demjanovko, je trdil, da so Kozaki vjeli hetmana. Prevozniki so sumničili, da je bil preoblečen plemič; niso si drznili ga zgrabiti, ker so slišali, da se bliža knezova vojska. Vseled stra- hu so povsod neznanško pretiravali število knezo- vih vojakov ter radi verjeli, da je njegova vojska ob enem povsod. Ni ene vasi ni bilo na Zdnjepru, v kateri bi ne govorili, da v kratkem pride knezo- va vojska. Anton opazi, da smatrajo njegovo tro- po za predno stražo knezove vojske. Takoj pomiri brodarje ter jih izprašuje po demjanovskih kme- tih.

"Da, bili so tukaj, bili. Mi smo jih prepeljali na drugo stran," reče brodnik.

"In berač ž njimi?" "Tudi."

"In pri beraču gluhonem fantin?"

"Tudi."

"Kake rasti in starosti je bil berač?"

"Ni še star, pa močno debel. Oči ima kakor ri- ha, a na enem belo marogo."

"Je pravi?" zamrmra Anton in vpraša: "A fantin?"

"Oj, oče ataman, rečem vam, je pravi kerubin. Tako zalega se nismo videli."

Medtem priplavajo k bregu.

Anton je že vedel, kako se ima ravnati.

"Ej, pripeljemo molodice atamanu," mrmra sam sebi. Potem se obrne k vojakom: "Naprej!"

Odpirajo kakor tolpa splašenih drapelj, dasi je bila pot težavna, ker so bila tla razpokana in gomuljasta. Pridejo v prostran jarek, na čegar dnu je narava sama naredila pot. Jarek se je raz- tezal h Kavrajcu, torej so le kar dirjali nekoliko streljajev brez počitka, a Anton na najboljšem konju naprej. Že si opazil črt njegov konec, kar Anton naglo vstavi konja, da so mu zadnja kopita kar zakresala po kamenju.

"Kaj je?"

Izhod se naglo napolni z ljudmi in konji. Je- ziceci so dospeli v jarek ter jahali nasproti po šest v eni vrsti. Bilo jih je kakih tri sto. Anton jih o- pazi, in dasi je bil star vojščak, vaje nevarnostim, vendar mu srce močno zatrepeče v prsih in na lice mu stopi smrtna bledica.

Spoznal je dragonec kneza Jeremije.

Bežati je bilo prepozno, ker so bili komaj ka- kih dve sto korakov narazen; utrujeni kosaški ko- nji bi tudi ne ušli preganjalcem. Dragonci, zápa- zivši jih, spuste se skokoma nanje. Hipoma jih ob- kolijo od vseh strani.

"Čegavi ste?" vpraša poročnik ostro.

"Bohunovi smo!" odvrne Anton, opazivši, da je treba govoriti resnico, ker bi jih izdala že sama oprava. Spoznavši pa poročnika, katerega je vi- del večkrat v Perejeslavju, reče s prisiljeno ra- dostjo:

"Gospod poročnik Kušelj! Hvala Bogu!"

"Si ti, Anton?" odvrne poročnik, ter pogleda pozornije esaula. "Kaj delate tukaj? Kje je vaš ataman?"

"Hetman je poslal našega atamana h knezu vojvodi prosit ga pomoči; torej je ataman odšel, v Ljubno, nam je naročil, da se klatimo po vaseh ter oviramo begunce."

Anton je lagal, kakor bi ga najel; toda štutil je, da so dragonci prišli od Dnjepra, torej še nič- sar ne vedo o napadu na Razloge, niti o moritvi v Vasilovki, ali o drugih Bohunovih zločinih. Človek bi mislil, da se hočete le pridružiti ustašem?" omeni poročnik.

"Ej, gospod poročnik," odvrne Anton: "ko bi hoteli priti k Hmelnickemu, bi nas ne našli na tej strani Dnjepra."

"Res je," odvrne Kušelj, "kar ti oporekati ne morem. Ataman ne bo našel kneza vojvode v Ljub- nem."

"O! Kje pa je knez?"

"Bil je v Preluki. Nemara je včeraj prišel v Ljubno."

"Škoda! Ataman ima pismo hetmana do kne- za. Pa oprostite, vaša milost, ali pridete iz Zlato- noše?"

"Ne. Mi smo bili nastanjeni v Kalenkah; do- bili smo ukaz, kakor vsa vojska, da naj pridemo v Ljubno, od koder potem knez sam odpelje svojo vojsko. Kam ste namenjeni?"

"V Prohorovko, ker se tam kmete prevažajo čez Dnjeper."

"Ali jih je že mnogo zbežalo?"

"Oj, mnogo, mnogo."

"Nu, pojdite z Bogom!"

"Pokorna vam hvala, gospod. Bog vas spre- mi!"

Dragonci stopijo vsaksebi in krčelo Antono- vih vojakov odjezdi med njimi k izhodišču jarka. Prišli so iz njega. Anton obstoji in pozorno po- sluša. Ko mu dragonci že zginejo izpred oči, in že poslednji odmev užitne po njih, obrne se k svojim vojakom ter jim reče:

"Vedite, bedaki, ako bi mene ne bilo, viseli bi bili čez tri dni vsi na kolih v Ljubnem. Torej se- daj urno naprej, kolikor nam je mogoče!"

Spuste se v dir.

"Sreča naša," misli si Anton, "da se nam je posrečilo odnesti zdravo kožo, in da dragonci niso šli iz Zlatonoše in naleteli na Zaglobe. Ko bi se se- šli, bila bi pred vsakim preganjanjem popolnoma varna."

(Nadaljevanje.)

Deseti brat.

ROMAN.

Spisal Josip Jurčič.

(Nadaljevanje.)

Kvasa ni bila volja ukvarja- ti se s šemo, zato ni odgovoril ni- česar in šel.

"Ti blede vodasti!" — godr- nja Krjavelj — "ti srobot iz gr- movja ti, dolgohlača! — Meni, da je cesar ali pa še kralj, če mu tisti sukneni repec doli visi! Le molči, Bog ti bo eno priložil okoli ušes in še rad boš žrl kozje mleko. Pa tačas ti ga ne bom dal, ne! Naj gorim za to pet let v vi- sah, če ti ga bom dal!"

Lovre Kvas ni slišal tega ro- njenja, nekoliko ker je bil že pre- daleč, nekoliko, ker je Krjavelj govoril bolj za svoja ušesa kot za Kaka druga.

Solnce je bilo že visoko na ne- bu, ko je Lovre korakal domov. Vedel je, da so ga med tem na Slemenicah pogrešali. Vpraša- nju, kje se je tako dolgo mudil, se ne bo mogoče ogniti. "Če na- ravnost povem, da sem bil pri de- setem bratu tako dolgo, se jim bo pač čudno zdelo" — si je mi- slil. Vsega povedati ni smel. Iz- misliti si kaj verjetnega, je bilo težavno in sitno.

Ako bi bil pisma, ki mu jih je izročil Martinek, precej nesel gospodu Piškavu, ki ga je zdaj poznal, bi se bil zamudil še da- lje. Zato je sklenil, da gre naj- prej na Slemenice in se pozneje iznebi Martinkovega naročila.

Kaki dve uri poprej se je bila na Slemenicah zbrala družina k zajtrku. Razen domačih so bili gostje prejšnjega dneva: stotnik, zdravnik Vencelj in njegova hči. Čudno se jim je zdelo, da ni Kva- sa nikjer, in ugibali so, kam bi bil šel. Kmalu pa so moški zašli na druge pogovore.

Manica je bila nekaj tiha ter je na več vprašanj svoje prijate- ljice tako odgovorila, da je leta videla, da so njene misli drugod kakor pri pogovoru, in je napo- sled obmolknila, premagavši iz- kušnjavo nagajati ji, da se boji za nekoga, ki ga ni tukaj.

Zajtrk je bil že dokončan, ko stopi cesarski sodnik iz okraja, gospod Mežon, v sobo. Spremljal ga je dolg, suhoten in na eno no- go malo šepast duh, ki mu ljud- stvo pravi birič.

"Tako! Šele danes prihajate na moje povabilo? To ni lepo, gospod sodnik! Ko bi bil vedel, da ste bili včeraj doma, bi se že kako maščeval, da mi niste izka- zali časti —"

"Sero venientibus ossa (kdor zamudi, naj gloje kosti) — kosti so tudi dobre zame" — prestre- že hišnemu gospodarju besedo gospod sodnik Mežon, debelu- hast, rdeč mož velikega nosu in kratko ostrizanih las. "Pa nekaj drugega vam moram naznaniti. Zdi se mi, da še ne veste, da se je v vaši okolici zgodilo strašno hu- dodelstvo."

Vsi so se začudili in prestrašili.

"Ali je kak uboj?" vpraša Vencelj.

"Skoro bi bil, ali pa se bo mor- da še naredil. Mogoče je, da bo umrl," pravi sodnik.

"Kdo?" vprašalo je več gla- sov.

"Bližnji sosedje ste in ne veste nič! Jaz sem pa prišel danes prav po nevedoma sem in izvedel na potu, da je neki hudobnež skoro do smrti potolkel sina starega gospoda s Poleska."

"Marijana?" — Ni mogoče, morda niste prav izvedeli. Snoči je bil pri nas!" — pravi Vencelj.

"Marijana, pravim! Danes po noči se je zgodilo. Da se ne mo- tim, vam priča dovolj ta proto- kol. Bil sem zdaj na Polesku. Ne govori nič in starec, ki je kos zdravnik, kakor sodim, trdi, da ga 3 dni ne smem izpraševati. Ven- dar sem namenjen takoj začeti preiskavo. Gospodo pa bom pro- sil, da mi boste pomagali."

Po tem naznanilu je Manica vstala. Strašna slutnja se je je polotila. Komaj je šla od mize proti vratom.

Mati je to opazila in je hitela za njo vrag.

"Z mojim učiteljem, gospodom Kvasom, sta snoči ostala v hosti. On je kasno prišel domov; vedel bo, v kateri kraj se je Marijan obrnil in če je bil še kdo pri nji- ma," je dejal gospod Slemen- iški.

"To denem v protokol. Dobro!"

Gospod Kvas je prva priča. Kje je? Prosim, pokličite ga!" reče sodnik.

Gospodar je odgovoril, da ga danes že vse jutro ni. Vsi so ob- molknili.

Zdravnik Vencelj je rekel svo- ji hčeri, naj gre ven. Ravno tako gospodar svojemu mlademu sinu.

"Gospodje, ne zamerite" — je dejal sodnik Mežon — "ali ne veste, morda sta bila ta gospod Kvas in Polesčanov sin kaj nav- skriž, postavim, kakor je to med mladimi ljudmi navada, zaradi kakke deklce ali kaj? Jaz ne dol- žim in ne mislim ničesar. Ali pri- tedli mi boste, da je ta dogodek jako imeniten in da je moja dol- žnost, reč natanko preiskati. Za- to samo vprašam in menim, da je govorjeno samo med nami."

(Nadaljevanje.)

POZOR KROJAČI!

Dobro izurjeni krojač, kakor tudi v kroju, dobi lahko takoj stalno delo, plača je \$35.00 na te- den. Oglasite se pri: Tony Fortu- na, krojač, 67 Iron Street, John- town, Pa.

RADA BI IZVEDELA

za mojo prijateljico Johanno Ci- linšek; pred tremi leti je bivala v Monogahela City, Pa., in od tam je šla stran ter sedaj pa ne vem, kje se nahaja. Cenjene rojake prosim, če kdo ve za njen naslov, da mi ga naznani, ali pa ako bo sama čitala ta oglas naj se mi prijavi na moj naslov: Alojzija Hochkraut, P. O. Box 28, Mani- fold, Pa.

POTREBUJEMO ŽENSKO

šivilje slamnatih ženskih

klobukov. Dobro delo.

Dela se deset ur dnevno.

Najvišja plača. Pridite

takoj.

LIPPERT-GREEN CO.,

1038 West Huron street,

blizu Milwaukee ave.,

CHICAGO, ILL.

ROJAKI POZOR!

Cenjenim rojakom se naznanja, da se je ustanovila družba THE AMERICAN AMUSEMENT & THEATRE CO., INC. z glavnico \$100,000 z namenom, da nabavi kar več mogoče gledališč. Načrti so že izdelani kje se bode vzelo 10 gledališč v letu 1919, od kate- ri se sedaj že lastuje dva in i- mamo dva pod aro. Za vse te stvari je pa potrebno veliko de- narja. Družba sedaj nudi napro- dajo svoje delnice po zelo nizki ceni \$1.00 vsaka. Dobiček je pre- računjen, da bi mogel doseči do 40% v letu 1919. Pišite po na- tančnejša pojasnila na naslov:—

Mr. John Bahorich, 129 Bake- well Bldg., Pittsburgh, Pa.

KRASNO IZBRANO BLAGO.

Tavrentrože, lipov cvet, kameli- ce, lapuh, hvošč ali preslica, sladki janež in izvrstni krvni čaj, to je se- dem raznih izvrstnih domačih zdravil in poučljiva knjiga "Mali domači zdravnik", vse skupaj za- varovano potom pošte za \$2.40, po zavetju 10 centov več. Tekom dol- ge zime se taki pripomočki več- krat zelo potrebujejo; naročite jih sedaj, da jih boste imeli pri rokah.

Za druga domača zdravila, kajti jaz jih imam v zalogi, pišite po brezplačni cenik.

MATH PEZDIR,

P. O. Box 772, City Hall Sta.,

New York, N. Y.

NAPRODAJ JE

trisočna hiša in stavbišče (lota 60x140 čevljev), spredaj in za- dej je porč, dobra pitna voda in druge ugodnosti. Hiša je bila zgrajena oktobra meseca, 1917, zelo ugodna prilika za družino, ki bi se želela naseliti tukaj v Clay

Deal Town, poleg Clinton, Indi- ana. Tu so štirje premogorovi in je zelo prijazen kraj. Proda se vsled bolezni, in če kdo želi kupiti dobi po zelo nizki ceni. Katerega veselja naj pride osebnost ali naj pi- še na moj naslov: Marija Lom- bar, R. R. 2, Box 159, Clinton, Indiana.

Naslov:

JUVITO LABORATORY

South Hill Branch 6,

PITTSBURGH, PA.

Čemu biti bolan?

ko se lahko za tri cente pre- pričate in najdete pot k zdravju.

Ako trpite vsled nervoznosti, želodčne ali obistne nerednosti, splošna osla- belost, glavobol, izguba sili, neprobav- nosti, zaprtica, izguba moči, ne čista kri, revmatizem, bolečine v hrbtu, zgu- ba spanca, ako se počutite utrujeni, iz- delani, tedaj ne trošite denarja za ne- znana zdravila.

Pojdite nam tri cente v pisnu s va- šim naslovom in mi vam bomo po- slali z obratno pošto, brez vsake na- daljne obveznosti na vaši strani, zastoj popolno tri dnevno zdravilo

Naslov:

JUVITO LABORATORY

South Hill Branch 6,

PITTSBURGH, PA.

Čemu biti bolan?

ko se lahko za tri cente pre- pričate in najdete pot k zdravju.

Ako trpite vsled nervoznosti, želodčne ali obistne nerednosti, splošna osla- belost, glavobol, izguba sili, neprobav- nosti, zaprtica, izguba moči, ne čista kri, revmatizem, bolečine v hrbtu, zgu- ba spanca, ako se počutite utrujeni, iz- delani, tedaj ne trošite denarja za ne- znana zdravila.

Pojdite nam tri cente v pisnu s va- šim naslovom in mi vam bomo po- slali z obratno pošto, brez vsake na- daljne obveznosti na vaši strani, zastoj popolno tri dnevno zdravilo

Naslov:

JUVITO LABORATORY

South Hill Branch 6,

PITTSBURGH, PA.

Čemu biti bolan?